

УДК 37.01.956

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕРСПЕКТИВИ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ШКІЛЬНІЙ І ПОЗАУРОЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: МІСЬКІ ТЕХНОЛОГІЧНІ ШКОЛИ АНГЛІЇ

Вороніна Г.Р., викладач
кафедри англійської мови технічного спрямування № 2
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

У статті здійснено спробу проаналізувати шкільну та позаурочну діяльність старшокласників у міських технологічних коледжах Англії та виокремити саме ті освітні технології, які найбільш ефективно сприяють розвитку професійної перспективи. Особливу увагу приділено урокам громадянства, проектній роботі та волонтерській діяльності учнів.

Ключові слова: професійна перспектива, навчальні плани, позашкільна діяльність, старшокласники, міські технологічні коледжі, Англія.

В статье совершена попытка проанализировать школьную и внеурочную деятельность старшеклассников в городских технологических колледжах Англии, а также выделены те образовательные технологии, которые наиболее эффективно способствуют развитию профессиональной перспективы. Особое внимание уделено проектному обучению и волонтерской деятельности учеников.

Ключевые слова: профессиональная перспектива, учебные планы, внешкольная деятельность, старшеклассники, городские технологические колледжи, Англия.

Voronina H.R. CAREER PERSPECTIVE DEVELOPMENT OF HIGH SCHOOL STUDENTS THROUGH CURRICULUM AND EXTRACURRICULUM ACTIVITIES: CITY TECHNOLOGY COLLEGES OF ENGLAND

The purpose of this study is to analyze curriculum and extracurriculum activities of high school students in the City Technology Colleges of England. Methods and techniques that promote the development of career perspective are highlighted and Citizenship, project-based learning and students' volunteering are determined to be the most effective activities.

Key words: career perspective, curriculum and extracurriculum activities, high school students, City Technology Colleges, England.

Постановка проблеми. Вибір майбутньої професії є одним із найважливіших рішень у житті людини. Серед основних завдань сучасної освіти є підготовка молодого покоління до подальшого дорослого життя, невід'ємною частиною якого є трудова діяльність. Однак треба констатувати, що професійно орієнтоване навчання не займає пріоритетне місце в шкільних програмах, саме тому дослідження проблеми організації освіти з точки зору професійної орієнтації молоді, що відповідає багатогранним вимогам сьогодення, займають провідне місце в сучасній педагогіці.

Досвід успішної реалізації профільного навчання в англійських закладах освіти викликає підвищений науковий інтерес. Дослідження величезного теоретичного та практичного досвіду саме цієї країни дасть змогу визначити ті прогресивні навчальні та виховні технології, які будуть сприяти вирішенню проблем реформатування українського освітнього простору. Окремого висвітлення потребують ті форми шкільної та позашкільної діяльності, які сприяють розвитку професійної перспективи.

Сучасна освіта в Англії не обмежується традиційним форматом, провідні педагоги шукають нові альтернативні методи підготовки молодого покоління до дорослого життя. Так зване експериментальне навчання дає змогу учням власноруч опанувати основи майбутньої професії, використовуючи раніше отримані знання та навички, приймати власні рішення та розв'язувати поставлені вчителем завдання. Інтерактивний підхід сприяє розвитку практичних умінь через навчальну та ігрову діяльність та заохочує до самостійності та співпраці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі розвитку англійського суспільства відбуваються зміни парадигми профільної освіти. Теоретичне обґрунтування нових підходів до реалізації професійно-орієнтованого навчання у старшій школі Англії здійснено у працях таких науковців, як А. Коллін і Р. Янг (Collin & Young, 2000); Б. Готард, Ф. Мігнот, М. Оффер і М. Руфф (Gothard, Mignot, Offer & Ruff, 2001); Е. Годжсон і К. Спаурз (Hodgson & Spours, 2008); Б. Волш, М. Савікас і П. Гартунг (Walsh, Savickas & Hartung, 2013);

К. Інксон, Н. Драйс і Дж. Арнольд (Inkson, Dries & Arnold, 2015).

Аналіз наукових джерел доводить, що для формування професійної перспективи важливим фактором є позитивне планування професійного життя та вміння ставити досяжні короткотривалі та довготривалі цілі [4, с. 8]. Пошук власного призначення протягом життя повинен мати оптимістичний характер та сповнюватися надією на здійснення поставленої мети. Навіть у вік інформаційних технологій школа має не лише забезпечити учнів знаннями, але й наповнити їх вірою в себе, збагатити справжніми цінностями, допомогти знайти своє призначення та розкрити потенціал.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз шкільної та позаурочної діяльності старшокласників у міських технологічних коледжах Англії та визначення саме тих освітніх форматів, які найбільш ефективно сприяють розвитку професійної перспективи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поєднання основ академічної та професійної освіти стає дедалі більш популярною тенденцією у процесі навчання в середній школі Англії. Старшокласники вивчають мови, математику, фізику, хімію та інші предмети в контексті обраної спеціалізації. Навантаження складається таким способом, щоб збалансувати вивчення базових і профільних предметів, надаючи студентам можливість опанувати такі основні предмети, як англійська мова, математичні та природничі науки, на високому рівні. Освітні програми та підручники забезпечують і поглиблюють міжпредметні зв'язки та зосереджені на практичному використанні отриманих знань. Така технологія організації профільної освіти дає змогу набувати необхідних професійних компетентностей, що є необхідними для успішної реалізації творчого потенціалу в майбутній роботі. Англійські педагоги та психологи спрямовують свої зусилля на постійну модернізацію методів навчання та впровадження новітніх технологій, що не лише підвищує інтерес до навчання, але й значно вдосконалює процес розвитку професійної перспективи, в основі якої є опанування навичками, необхідними для майбутнього працевлаштування, формування професійних інтересів і цінностей та підвищення мотивації до успішної професійної діяльності.

Серйозної уваги з боку уряду професійна підготовка учнівської молоді в Англії набула за останні десятиліття, коли згідно із Законом про освіту (Education Act, 1997) увійшла до переліку обов'язкових предметів у національному навчальному плані. Планування професійного майбутнього

в англійських школах є надзвичайно важливим, тому цей процес підготовки до вибору професії має не лише ґрунтовну теоретичну складову, на практиці кожен учень отримує належний профорієнтаційний супровід. Швидкий розвиток технологій і процеси глобалізації постійно впливають на розвиток суспільства та ставлять щораз нові вимоги до сучасного спеціаліста. Багато навичок і вмінь, що лише кілька років тому вважались винятковими та надавали переваги своїм власникам, сьогодні навіть не зазначаються в резюме, оскільки стали пересічною характеристикою кожного спеціаліста.

Із середини ХХ століття професійно-технічна освіта в Англії була слабкою ланкою в системі освіти. У 80-х роках була розроблена програма «ПТО-ініціатива», орієнтована на німецьку модель, що вводила допрофесійну підготовку в школах. У загальноосвітніх середніх школах було введено національний професійний диплом, передбачено практику для старшокласників, у низці шкіл почали викладати бізнес-курс. Так почали створювати центри партнерства бізнесу й освіти – міські технологічні коледжі, які отримували значне державне фінансування та субсидії від місцевих підприємств. У 1988 році було відкрито перший такий коледж, а зараз їх десятки. Навчання в таких закладах освіти безплатне, однак є певні правила щодо набору учнів відповідно до їхніх здібностей. Профорієнтоване навчання допомагає трансформувати процес вивчення базових дисциплін під кутом практичного використання. Метою створення середніх навчальних закладів нового типу було покращення освітнього простору в англійських містах і забезпечення умов для підготовки кваліфікованих спеціалістів у певних галузях. Кожен із таких технологічних коледжів пропонує студентам широкий спектр сучасних напрямів, серед яких музичні технології та графічний дизайн, автоматизація виробництва, цифрова анімація, фотографія та інші [5].

За останні роки професійно орієнтоване навчання у школах Англії зазнало значних змін. Відповідно до Закону про освіту 2011 року (Education Act, 2011), школа отримала повноваження та зобов'язання надавати учням якісне професійно-орієнтоване навчання. Попередня схема співпраці з відповідними державними та місцевими органами освіти в питаннях забезпечення професійної підготовки була переформатована: відповідальність за надання освіти, спрямованої на планування кар'єри, повністю покладалася на навчальний заклад.

Потреба у створенні сприятливих умов для формування всебічно розвиненої особистості в рамках загальноосвітніх закладів зумовила появу великого розмаїття форм, засобів і технологій навчання. Основною формою навчальної діяльності в англійських закладах середньої освіти є урок, де учні опановують передбачені Національним навчальним планом і шкільними програмами професійно-орієнтовані знання, вміння та навички. Концептуальні засади формування змісту професійно-орієнтованого навчання у старших класах міських технологічних коледжів обумовлені профільною диференціацією змісту освіти та загальною інтегральною педагогічною стратегією. Згідно з Національним навчальним планом, вивчення профільних дисциплін сприяє формуванню професійних інтересів і професійних цінностей, опануванню навичок, важливих для подальшого успішного працевлаштування [3].

Серед найбільш поширених англійські науковці називають такі технології шкільної та позаурочної діяльності:

1) робота з онлайн-ресурсами, що надають інформацію про професії та рекомендації для професійного самовизначення: внутрішньошкільні портали та сайти загального доступу;

2) індивідуальне та групове професійно-орієнтоване консультування зі шкільними психологами, консультантами з вибору професії; позаштатними бізнес-тренерами та іншими спеціалістами у сфері планування кар'єри;

3) зустрічі, круглі столи, дискусійні клуби з представниками різних професій;

4) інтегровані освітні заходи, які сприяють реалізації міжпредметних зв'язків, поєднуючи декілька навчальних дисциплін із метою формування професійного мислення;

5) впровадження основ профорієнтаційного навчання в контексті таких дисциплін, як англійська чи іноземна мова, комп'ютерні науки та інші;

6) уроки громадянства, які дають змогу опанувати знання та навички ефективного існування в суспільстві на місцевому, національному та міжнародному рівнях;

7) ярмарки професій, під час яких учні зустрічаються з роботодавцями, дізнаються про сучасні професії та вимоги до фахових кваліфікацій;

8) ігри та змагання профорієнтованого характеру, які залучають школярів до веселих і водночас практичних форм опанування основ майбутньої професії;

9) різноманітні заходи, що забезпечують вивчення інтересів і нахилів учнів із метою подальшого професійного самовизначення;

10) екскурсії на місцеві підприємства, державні установи та громадські організації з подальшим закріпленням кожного учня за певним фахівцем із метою встановлення своєрідного партнерства та вивчення професії в режимі реального часу;

11) постери та інформаційні листівки, які повідомляють про переваги тієї чи іншої професійної діяльності;

12) складання портфоліо та електронних портфоліо, які презентують учня як потенційного робітника та допомагають побачити свої сильні та слабкі сторони під кутом майбутнього працевлаштування;

13) навчальна практика на базі місцевих підприємств та організацій, під час якої старшокласники беруть на себе ціле коло посадових обов'язків певного робітника з метою покращення розуміння щоденної трудової діяльності;

14) проектна робота, яка передбачає широкий діапазон індивідуальних чи групових заходів за визначеною тематикою;

15) волонтерська діяльність у школі та місцевих громадах, що найбільш ефективно сприяє опануванню навичками, необхідними для успішного працевлаштування [4, с. 37–39].

Більш детального розгляду потребують такі шкільні та позаурочні освітні технології, як уроки громадянства, проектне навчання, волонтерська діяльність, які вважаємо найбільш ефективними для опанування професійно важливими компетенціями, формування професійних цінностей і підвищення мотивації для майбутнього успішного працевлаштування.

З 2002 року в англійських школах з'явився новий обов'язковий предмет «Громадянство», вивчення якого має на меті допомогти учням стати свідомими та відповідальними громадянами. Особливості опанування зазначеної дисципліни полягають у різноманітності інноваційних методів, форм і засобів громадянської освіти, які шляхом повного перенесення зазначеного процесу в практичну площину забезпечують становлення політично грамотної, соціально активної та високоморальної особистості.

Головним чинником успішного громадянського виховання англійські педагоги вважають активне залучення школярів до життєдіяльності як місцевих громад, так і держави взагалі. Б. Кізбі зазначає, що завдання навчального предмета «Громадянство» полягає в тому, щоб допомогти учнівській молоді орієнтуватися в політичному інформаційному просторі, опанувати основи правової системи, засвоїти етичні норми та релігійні закони та прагнути стати відповідальними громадянами [7].

Долучення до громадських ініціатив і волонтерської діяльності, робота шкільних рад, виконання суспільних проектів, організація шкільного самоврядування, робота шкільних газет, проведення дебатів і круглих столів – це лише невеликий перелік найбільш поширених та ефективних форм громадянського виховання англійських старшокласників. Однак нерідко шкільній системі бракує аналітичного та критичного підходу до громадянського виховання, вона лише знайомить учнів із певними важливими цінностями, натомість процес формування майбутнього громадянина має акцентуватися на щоденному житті старшокласника як у школі, так і поза її межами. Постійне оновлення освітньої системи відбувається з метою оптимізації та забезпечення безперервності освітнього процесу, підготовки підростаючого покоління до життя в демократичній державі та формування компетенцій для побудови успішної кар'єри. Відповідний підхід передбачає потребу формування таких рис особистості, як толерантність, пріоритет загальнолюдських цінностей, повага до закону, прагнення до соціальної гармонії тощо.

Окремої уваги заслуговує проектне навчання, запровадження якого надає можливість не лише повноцінно отримувати академічні знання, але й використовувати їх для вирішення практичних завдань і формувати професійно важливі навички. Проведені міжнародні дослідження свідчать, що проектне навчання має цілий спектр переваг: допомагає отримати відповідний рівень освіченості та вміння підтвердити його, надихає та мотивує до успішного навчання, налаштовує на позитивний результат, готує до подальшої освіти та працевлаштування, надає змогу співпрацювати з іншими учнями, вчителями, батьками, місцевими громадами та підприємствами. Серед основних якостей і компетенцій, яких набувають школярі під час проектного навчання, автори дослідження виділяють такі: вміння вирішувати проблеми, відповідальність, командна робота, незалежне критичне мислення, впевненість, тайм-менеджмент, комунікативні навички, тобто саме ті компетенції, що закладають основу успішного працевлаштування [8, с. 16–18].

Пошук роботи для випускника середнього чи вищого навчального закладу ускладнюється не лише відсутністю відповідного досвіду, але й неготовністю визначитися з вибором професій, що призводить до неможливості реалізувати себе у професійному житті. Варто зазначити, що в міських технологічних коледжах Англії використовується практика безпосереднього взаємо-

зв'язку з прогресивними підприємницькими та бізнес-структурами. Сучасні підприємства Англії надають школярам можливість опановувати необхідні практичні навички, що допоможуть відчутти покликання до тієї чи іншої професії. Майбутні роботодавці допомагають спрямовувати роботу старшої школи в професійно-орієнтовану площину, беручи участь у складанні навчального плану та плануванні позашкільних заходів [1]. Особлива увага приділяється такій категорії школярів, як старшокласники, оскільки саме в цьому віці простежується активність особистості до професійного самовизначення: підлітки беруть участь у різноманітних волонтерських заходах і долучаються до громадських ініціатив. У кінці навчального року старшокласники мають можливість пройти тижневу навчальну практику на місцевих підприємствах чи партнерських закладах вищої освіти, що дає змогу ближче ознайомитися зі світом сучасних професій і безпосередньо брати участь у трудовій діяльності.

Для успішної реалізації завдань профільної освіти англійські педагоги використовують широкий спектр різноманітних форм і методів у позаурочній діяльності. Ще одним ефективним кроком у розв'язанні проблеми профорієнтації є створення незалежних освітніх організацій. Такі об'єднання у партнерстві з навчальними закладами, батьками та роботодавцями ставлять за мету допомогти молодим людям якнайкраще орієнтуватися у світі професій і знайти в ньому своє місце. Career England – асоціація роботодавців Англії, метою якої є якнайкраще підготувати молодь до майбутнього та підвищити соціальну мобільність, досягнення та добробут громадян країни. Організація Inspiring Futures орієнтована на профорієнтоване консультування школярів і студентів, які живуть не лише в Англії, але й за кордоном. Яскравим прикладом є організація Edge, метою існування якої стало підвищення статусу практичного навчання в Англії та надання молоді широкого спектра можливостей реалізувати свій потенціал у майбутній професії. Велике значення організація Edge приділяє фундаментальним змінам у системі освіти країни, оскільки, на думку її провідних діячів, основою навчання має стати професійна орієнтація.

Як показують наші розвідки, дедалі більше установ і закладів долучаються до ініціативи розширення кордонів навчальної аудиторії з метою розвитку талантів і практичних навичок учнів, важливих для успішної реалізації молоді в дорослому житті. Завдяки індивідуальному підходу та новим профорієнтаційним технологіям під-

літки виявляють найбільше зацікавлення у виборі майбутньої професії. В освітньому процесі учнівська молодь Англії долучається до конкретної практичної діяльності, що в подальшому дає змогу легше адаптуватися до умов праці та якнайширше розкрити власний потенціал. Одна з необхідних умов успішної освіти полягає в реалізації міжпредметних зв'язків, саме тому англійські викладачі перебувають у постійному пошуку найбільш доречних аспектів гуманітарних і технічних наук, дотичних до вирішення актуальних питань сучасної профільної освіти.

Висновки з проведеного дослідження. Потреба у створенні сприятливих умов для формування всебічно розвиненої особистості в рамках загальноосвітніх закладів зумовила появу великого розмаїття форм, засобів і технологій навчання та виховання. Сучасна модель профільного навчання дає змогу реалізовувати нові педагогічні завдання, які визначають парадигму розвитку освіти, та значно підвищувати ефективність шкільних і позаурочних заходів.

Отже, уроки громадянознавства, проектне навчання та волонтерську діяльність розглядаємо як найбільш ефективні технології шкільної та позашкільної діяльності старшокласників у міських технологічних коледжах Англії, які сприяють опануванню професійно важливих компетенцій, формуванню професійних цінностей і підвищенню мотивації для майбутнього успішного працевлаштування. Беручи до уваги особливості організації профорієнтованого навчання в досліджуваних закладах освіти, варто зауважити, що оскільки існуюча модель профорієнтації в сучасній українській школі потребує ще багатьох перетворень для задоволення потреб суспільства, насамперед молодого покоління, англій-

ський досвід збалансованого поєднання академічного та професійно-орієнтованого навчання надасть можливість наблизити впровадження трансформацій і створення підґрунтя, необхідних для обґрунтованого вибору певної професії, початкового опанування її базових навичок і перших кроків у підготовці висококваліфікованих спеціалістів.

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо у вивченні англійського досвіду процесу розвитку професійної перспективи старшокласників із метою розроблення рекомендацій щодо впровадження певних елементів в освітній простір України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Andrews D. *Careers Education in Schools*. Staffordshire: Highflyers Publishing, 2011. 156 p.
2. *Careers guidance and inspiration in schools*. Departmental advice for governing bodies, school leaders and school staff. Nottingham: Crown copyright, 2014. 25 p.
3. *Careers Education in the classroom*. The role of teachers in making young people work ready. URL: <http://teachfirst.org.uk>.
4. *Careers 2020: Options for Future Careers Work in English Schools*. / Hooley T., Marriott J., Watts A. and Coiffait L. London: Pearson, 2012. 41 p.
5. *City Technology Colleges*. URL: <https://www.gov.uk/.../city-technology-colleges>.
6. *Careers Guidance in Context* / B. Gothard, Ph. Mignot, M. Offer, M. Ruff. London: Sage, 2001. 154 p.
7. Kisby B. Social capital and citizenship lessons in England. URL: <http://esj.sagepub.com/content/4/1/41.short?rss=1&ssource=mfc>.
8. *Setting the Standard for Project Based Learning*. / J. Larner, J. Mergendoller, S. Boss. Alexandria: ASCD, 2015. 240 p.
9. *Teachers and Careers: The role of school teachers in delivering career and employability learning* / T. Hooley, A. Watts, D. Andrews. Derby: University of Derby, 2014. 56 p.